

Xabier Aranburu Sagarzazuren hilberria (1931-2014)

IRIONDO, Joxe Mari
Ohorezko euskaltzaina

2014ko uztailaren 10. eguna zen. Felix Maraña kazetari eta lagunak hots egin zidan lehenengo; gero, Euskaltzainditik abisua, Xabier Aranburu Sagarzazu kazetari eta euskaltzain urgazlea hil zela, 82 urterekin. Donostiako Groseko San Inazio parrokian egin zen hileta elizkizuna, uztailaren 11n.

Aspaldiko ezagun eta adiskidea nuen Xabier, ofizio berdintsuan ari baidin, bera Donostiako *La Voz de España* egunkarian eta ni Loiolako Herri Irratian. Harremanak sarri izan genituen, 61eko udazkenetik aurrera. –Euskaltzain urgazle ere egun berean egin gintuzten, 1975eko ekainaren 27an–.

Euskal kulturaren alorreko edozein albiste zabaldu behar zenean, hala nola iraileko Euskal Jaiak Donostian, Urolako Jardunaldiak Azepeitian, Iztueta omenaldia Zaldibian, Euskaltzaindiak bi-hiru urtez behin antolatu ohi zuen Bertsolari Txapelketa Nagusian eta abarretan, albisteak eman/eskatu trukean ibili ginen behin baino gehiagotan, batak besteari mesedeak eginez, lanak errazteko.

Diktadura garai hartan ez zen erraza, baina Euskal Herriko gizartean gertatzen zen alderdi eta ikuspegi asko ukitu zuen bere eguneroko zereginetan. Euskal gizarteari eta kulturari lotutako kazetaritza lantzen saiatu zen bereziki, Bidasoa inguruaren, Gipuzkoaren eta Euskal Herriaren historia, kultura, gizartea eta euskara bera gai zituela gehienetan.

Halaxe behartzen baitzuen lana egiten zuen periodikoak, gaztelaniaz idatzi zuen gehienetan, baina egunero berritzen den herri zahar hau buruan eta bihotzean zeramala beti.

Euskera. 2014, 59, 1. 411-423. Bilbo
ISSN 0210-1564

Belaunaldi gazteagoetara holakoak transmititzen asmatu ez badugu ere, garai bateko jendeak nekez ahaztuko dugu Xabier Aranburu langile porrokatuak utzi zuen arrastoa gure inguruneko kazetaritzan, 1961ean hasita.

Urteek ez dute barkatzen ordea, eta badakigu sortzeak hiltzea duela ondorio, askotan gogoratu izan diguten bezala. Hala ere, penatxoa eman zigun haren heriotzak, 2014ko uda lainotsuko egunetan.

Sinesmen handiko gizona zen, zuzena eta jatorra, eta goietan gertatuko ahal da, goirik bada behintzat. Holaxe opa diot, benetan.

Ikasketak eta lehenengo lanak

Oraingo aukerarik ez, eta garai hartan zerbait ikasteko egokiera izan zuen beste edonor bezalaxe, bere sorterritik hurbilena zeukan apaizgaitegi batean ikastera bidali zuten, mutikotan. Gasteizko Seminario zahar eta lege zorrotzekora, hain zuzen.

Lagun on asko egin omen zuen han, eta bertantxe ezagutu zituen, adibidez, irakasle eta zuzendaritza lanetan ziharduten on Manuel Lekuona eta Jose Migel Barandiaran handiak, eta behin betiko lagun egin haiek ere.

Humanitateak eta Filosofia ikasketak burutu eta berehala utzi zuen Seminarioa, eta Madrileko Kazetaritza Eskolan ikastera joatea erabaki zuen, kazetaritza eta komunikazio mundua erruz gustatzen eta –arteaz ez baitzen horretarako aukerarik Euskal Herrian–. 1957an lortu zuen lehenengo bere kazetari titulua. Baina hori ere nahiko ez nonbait, eta Euskal Herriko Unibertsitatean berritu zuen gero titulu hori, 1989an.

Euskaldun gazte baten kezka buruan, heziketa akademiko eta kulturala landu eta sakondu nahi eta beste ikastaro bat egin zuen Donostiako Zuzenbide eskolan; eta beste bat gehiago Pariseko Unibertsitate Katolikoan, garaiko gaiez, 1972an.

Kazetaritza ofizio eta lanbide

Ez zen batere erosoia izango garai bateko haren lantokiko giroa eta egin-kizuna, Euskal Herriko gizarteari zegozkion gaiak baitzituen eskuartean 1961-1974 garai bihurri hartako zereginetan. Hala ere, bokazio betez behin hartu zuen bideari tinko eutsi zion.

Lanean hasteko garaia heldu eta Madrilen egin zituen lehenengo praktikak. Non izango eta *Informaciones* egunkarian hain justu. Aldi berean, ordea, Donostiako *El Diario Vasco* egunkarira ere bidali ohi zituen idazlanak, gerorako bideak ireki nahita.

RNE irratirako saioak ere prestatu zituen garai hartan; besteak beste, irрати-kate horretan eman eta zabaldu zuten Santiago Ramón y Cajal jaunari buruz idatzi zuen bere lehenengo seriea.

Nola esan garai hartako prentsaren eta hedabideen jarrera eta morrontza nolatsukoa zen, salbuespen txiki batzuk izan ezik. Gainera, argi eta garbi zegoen Aranburu jaunak lana egiten zuen Donostiako *La Voz de España – Diario Tradicionalista* egunkaria noren eta zeren eskuetan zegoen, onenean ere. «POR DIOS, POR ESPAÑA Y POR FRANCO» goiburu eta lema zerraman hark lehenengo orrialdearen goiko aldean, bere ibilbidea ongi markatuz. Handik aurrera, ahal zena ahal zen bezala.

Aranburu gazteak jakin zuen, ordea, zezen koskorak ongi toreatu eta zentsurak uzten ziona ahal zuen neurrian argitaratzen, hemendik kendu, handik erantsi, eguneroko zeregin horixe zen-eta bere helburu eta bizibide.

Haren lana ezagutu zuen edonork esango du garaian garaiko kazetaritza lana zuzen eta zintzo bete zuela, beti geroaldi hobe baten esperantza eta ametsez.

Prosa eta poesia esparruetan bietan egin zituen sartu-irtentxoak, lehen esan bezala, erdaraz gehiago idatziz euskaraz baino. *Elkano* eta *Agreda* sariak eman zituen, egunkarian eta aldizkarietan idatzitako bere lan asko goraiapatuz.

Tolosan, Gasteizen eta Irungo poesia norgehiagoketan esku hartu zuen inoiz.

Familiako gizona

Ezagutu izan ditugu herrizaleak, nahitaez jaioterriari lotuta eta bere nongotasunaz harro sentitu izan direnak; baina Xabier zen baino herrizaleagorik nekez izango dela pentsatu izan dugu beti. Huraxe zen hondarribiar hondarribiarra, benetan.

Madriren ikasten ari zen garaian ezagutu zuen Mari Carmen Puente eriazain gaztearekin ezkondu zen, 1961ean, Santiago de Compostelan, hangoa baitzen emaztegaia. Bera, berriz, herri horren eta Galizia osoaren maitale eta mireslerik sutsuenetakoa, lurralde hura ezagutu zuen unetik. Hala ere, lurralde hori ezagutu zuenez geroztik beti buruan zeraman «*Lo vasco en Santiago de Compostela*» liburua egiteke gelditu zitzaion azkenean, bere alargunak esan digunez.

Ezkondu eta Donostiako Mirakruz kalean jarri ziren bizitzen, eta bost seme-alaba izan zituzten: Xabier, Karmele, Monika, Ainhoa eta Iñigo, eta biloba bat gero, Maialen.

Inork ez zuen jarraitu aitaren profesio bidean, baina denak dira jende ikasi eta hezia euskal munduan: Euskal Filologia, Historia eta Geografia, Arte dramatikoa (gaur egun ETBko *Goenkale* saioko antzezleen artean ikus daiteke alabetako bat) eta abar ikasi dituztelarik.

Aitortu didatenez, ez dute gogoan aitarik inoiz etxean kazetaritza konturik aipatzen zuenik. Bai ordea Euskal Herriko bazter ederrak, aztarnategiak, hemengo bizimodua, euskal gizartea eta kultura, bertsolariak eta abar sarri aipatzen zizkiela bai txikitan eta gaztaroan ere.

Donostian lanean

1961ean ezagutu nuen Xabier Aranburu jaun kazetaria. *Javier de Aranburu* izenez sinatzen zituen eguneroko idazlanak. Beste asko, ordea, sinadurarik gabe ematen, sail askotako arduradun izan zen-eta eguneroko horretan, geroxeago ikusiko dugunez. Euskara-gaztelania borroka bizi hartan, euskal kulturaren munduan sartuta zebilen edonork maite zuen hondarri-

biarraren ahalegina, 1960an hasi eta 1977an hango zeregin eta karguak utzi zituen arte.

Denetarik egin behar izan zuen. Zuzendariak halaxe eskatuta, nazioarteko saila jorratu eta zaindu behar izan zuen aldi batean. Egunkariak herrietan zabalduta zituen korrespondentsalen kronikatxoak jaso, banan-banan orraztu/zuzendu eta argitara eman, eta kultura orrietan zabaltzeko jasotzen zituzten idazlanak bateratu eta zuzentzeaz arduratu...

Lanean hasi eta berehala Euskal Herriko gizartea eta kulturaz egunero zutabe bat idatziko zukeela esan omen zion behinola egunkariko zuzendari jaunari, eta hark, «Baina nahiko gai izango al duzu gero Donostian egunero zure zutabe hori betetzeko?» erantzun.

Ez zuen asko ezagutzen hemengo iturrien emana eta hondarribiar gaztearen lanerako ahalmena.

Garai horretan bere izen-abizenak erabiliz zertsu argitaratu zuen begira hasi, eta harri eta zur geldituko litzake edonor. Hondarribia, Donostia, Gipuzkoa eta Euskal Herrian orotariko gaiak jorratu eta idatzi baitzituen. Erreportaje luze-zabalak eta elkarrizketak egiten zituen. Manuel Lekuona, Koldo Mitxelena, Jorge Oteiza edo Jose Maria Busca Isusi bezalaxe elkarrizketatuko zituen Manuel Benitez *El Cordobés* toreroa edo udaldia pasatzera Donostiara zetorren fama handiko beste edonor.

Horrez gainera, kritika literarioak eta argitara ematen ziren liburuen aipamenak egiten zituen. Euskal Herriko musikagileak, edota hasi Irundik eta Arrasatera bitartean egiten ziren musika-jaialdiak aipatzen, eta herrietako ospakizun kulturalak eta omenaldien berriak hedatzen. Sarritan joan ohi zen Donostian nahiz herrietan egiten ziren bertso jaialdietara ere, bertsolarien miresle eta laguna baitzen. Uztapide, Basarri¹, Lazkao txiki, Lasarte, Lizaso, Mitxelena eta abarren lagun mina. Ikusi besterik ez dago Bertsolari Txapelketa Nagusikoan egiten zituen aipamenak, edota 1967ko azaro-abenduan Joan Inazio Iztuetari Zaldibian egin zioten omenaldikoa nolako mimo eta maitasunez tratatu zuen *La Voz de España*

¹ *La Voz de España*-n egunero idazten zuen.

egunerokoan² argazki ederrak eta Iñaki Linazasoreoren idazlan luzeaz baliatuta, adibidez.

Bere langintzaren beste lekuko batzuk gogoratu nahi eta egunkari horretako orrialdeetan begira ibili gara, besterik ezean urte bat (1965) eredu hartuta. Hantxe ikusiko dituzue José de Arteche, José Mª Mendiola, José Mª Busca Isusi, José Mª Donosty, Ignacio Linazasoro, Miguel Vidaurre, Agud Querol eta zenbat holako kolaboratzaile bereziren idazlanak! Tartean, sarri-sarri, *Javier de Aramburu* sinaduraz, «*Iguñiz, el pintor irunés con cuatro épocas en su quehacer poético*», «*Miguel Pelay Orozco, el escritor y su brújula*», «*Isidoro Fagoaga: Unamuno a orillas del Bidasoa*», eta antzekoak gai hartuta.

Baina, honetara garen ezkeror, hauxe ere aitortu beharrean nauzue, ordea. *Hil berria* txosten hau prestatu behar eta, haren lana eta ibilbidea ondo ezagutzen nuela uste banuen ere, bere alarguna eta seme-alabekin izan nuen bileran³ harri eta zur utzi nindutela esan behar, alegia. 1961ean ezkondu zirenean hasi eta 1974ra bitartean, senar zenak *La Voz de España* egunkarian idatzitako gehienak jaso eta ondo gordeta baitauzka alargunak, egunez egun eta urtez urte, txukun asko liburuetan josita, mimoz eta maitasunez gainezka. *Zeruko Argia* astekarian argitaratu zituen idazlanak ere bildu eta sailkatuta dauzka bestalde. Inoiz denak argitara eman nahi izanda ere, ez da altxor makala, alajainkoa!

Behin eta berriz ohartu naiz hondarribiarra ez zela sail bateko larreaz asebetetzen zen horietakoa. Euskal kultura eta gizartea ez ezik, langileria, gure arrantzaleak, idazleak, musikagileak, emakumea euskal gizartean, eta orotariko gaiak luze-zabalean maite zituela hark, alegia.

Baina aukeratzen zuen gaia aukeratzen zuela, bere/gure herriaren berezko izatea eta nortasuna gogoratu eta errespetaraziz idazten zuen, disimuluz eta zeharka bederen, egunkariaren inguruko liztor-habiak aztora ez zitezen, petralkeriak gauza onik ez duela ekartzen-eta.

² Ikus *La Voz de España*, 1967-XII-5.

³ Donostia, 2014ko azaroak 1.

Zezenaren aurrean jarri gabe ez omen dela ikasten ondo toreatzen, esaten dute, eta horixe egiten saiatu zen. Lana erruz egin eta, behar zenean, zezenak txukun toreatu, espantu eta harrokeria handirik gabe.

Gizon irekia zen, nonahiko euskalduna, inguruetako kulturak ere erruz maite zituen.

Lan asko eskuartean bai, baina ez zen egunerokoan gelditu nahi izaten zuen horietakoa. Urteak joan ahala, eguneroko kazetaritza lanak osatu eta edertu nahi eta Parisen eta Europan zehar ibili zen inoiz; Ameriketara, berriz, Montrealgo (Kanada) Nazioarteko Erakusketa bisitatu eta ezagutu zuen, bertatik bertara; edota ONU-ko egoitza handian ordu batzuk iragan, 1967an.

Arrantza eta arrantzaleak

Kostako semea izaki, arrantza eta arrantzaleen bizitza eta egoerak bereziki kezkatu ohi zuen. Bere haurtzaro-garaian oso hurbilean ikusi baitzuen Hondarribiko portuan sartu-irtenean zebiltzan arrantza-ontzi eta arrantzaleen bizimodu zail eta neketsua, eta horrexek kezkatzen.

Besteak beste, bere omena eta esker ona erakutsi zien arrantzale horiei irratsaio bereziak antolatuz, Donostiako RNE irratian, 1976-1977 urteetan zehar.

Lehenago, ordea, beste abentura txiki/handi batean buru-bihotz sartu zen, 70eko hamarraldi hasieran. Aspalditxotik buruan zerabilen ametsak bultzatuta edo, Ternuako lurralde-itsasalde hotzak ezagutu nahi izan zituen, batez ere euskal arrantzaleen egoera eta lanaren latza zuzenean ezagutu beharrez.

Halaxe, egunkariko bere nagusiekin hitz egin, eta Pasaiako Lasa enpresaren itsasontzian sartu eta han joan zen, itsaso zabalean barrena, zer ikusi eta zer jasoko. Egunkarirako idazlanak bidaltzea zen bere eginkizun nagusia; baina, zer egingo eta, periodikora idazlanak bidali ez ezik, ehunka argazki eta diapositiba egin zuen, eta ikus-entzunezko bat ere bai Super-8an, Euskal

Herrira itzultzean herriz herri hitzaldiak eman eta itsasgizonei merezitako omena eskaintzeko⁴.

1972an argitara eman zuen *Terranova. La ruta del bacalao* liburua egiteko materiala ere joan-etorri hartan bildu zuen, lan laukoitza eginez, esan bezala: eguneroko kronika, argazki/diapositibak, ikus-entzunezko bat eta liburu eder bat osatzeko gaia, alegia.

DEIA egunkarira

Urte askotako lana eta esperientzia zuen, eta ordainez kargu eta irtenbide berriak esku-eskura eman zizkioten 1977an, hainbat aldiz amestu/desiratu zuen euskal kazetaritza landu eta bideratzeko askatasunaz batean. Ondo jakina denez, *Deia* egunkaria sortu zen urte horretan, Bilbon; eta Gipuzkoako ordezkari izateko aukera eskaini zioten Xabierri, Donostiako ordezkari taldearen erredaktoreburu izanez aldi berean.

Ordurako urte asko zeraman kazetaritzan, baina sekulako suspertua eta berriua hartu zuela esan ohi zuen. Kazetari euskalduna eta euskaltzalea izaki, garai hartan ikusi zuen bere ahaleginen egiazko ondorioa. Frankismo garai zailtako *La Voz de España*-ko hamazazpi urtetako saiakera astunak merezi zuen hainbeste, eta aitorten hori garaiz egiten jakin zuten, zorionez.

Punto y Hora de Euskal Herria (Iruñea, 1976) aldizkariaren sortzaile eta sustatzaileetakoa izan zen, eta aldizkari horretako erredakzio-kontseiluko kide.

Lanbide askotan saiatua

Langilea, kezkatia eta aspergaitza izaki, ez zuen izan inolako nagikeriarik lan bati eta besteari atzaparrak eransteko. Egunerokoan argitara ematen zituenez gainera, edozeri heltzeko gertu zen beti, berehalaxe ikusiko dugunez.

⁴ Gipuzkoako Itsas-museoari eman zion gero ikus-entzunezko hori.

Kargu eta aitopenen ez dira egiten inoiz hutsaren truke. Horrexegatik, ondorengo ohore eta ardura hauek beregain hartzeko aukera izan zuen, kontuak oker egin eta zerbait bidean ahaztu ez badugu behintzat:

- 1960: Donostiako Zinemaldiko *Festival* aldizkariaren zuzendari izan zen.
- 1966: Real Sociedad Bascongada de los Amigos del País/Euskal Herriko Adiskideen Elkarteko bazkide izendatu zuten, eta adiskide «super-numerarioa» gainera.
- 1966: Legez eta artez Baionan sortu zen Euskal Dantzarien Biltzarra – Federación de Danzas Vascas elkartearen sortzaile, eragile eta presidenteorde izan zen aldi luzean.
- 1968: Donostiako Aurrezki Kutxaren babesean zegoen Sociedad Guipuzcoana de Ediciones y Publicaciones elkartearen sustatzaile, eragile eta zuzendari.
- 1974, 1975, 1976: Donostiako Nazioarteko Zinemaldiaren prentsa bulegoko buru hiru ediziotan.
- 1975: Euskaltzain urgazle izendatu zuen Euskaltzaindiak⁵.
- 1975: Espainiako Prentsa Federazioaren Biltzarretan partaide. Baita Prentsa Federazio horrek Donostian antolatu zuen Biltzarrean ere.
- 1975: Euskal kultura, historia, folklorea, arrantza eta abar gai eta ardatz hartu eta Euskal Herrian zehar ibili zen hitzaldiak ematen. Madrileko Ateneoan ere izan zen inoiz, euskal historia eta kulturaz hitz egiten.
- 1978: Eusko Ikaskuntzako kide izendatu zuten.
- 1978: Gipuzkoako Ozeanografia elkarteko kide egin zuten.
- 1981: E. J. Kultura sailak antolatu zuen *Iparragirre urtearen* zuzendari.
- 1982: Eusko Jaurlaritzako Kultura sailak antolatu zuen *Los Vascos en América/Euskaldunak Ameriketan* Biltzarraren zuzendari.

⁵ Okondo (Araba) 1975eko ekainak 27.

- 1982: Euskal Irrati-Telebistarako langileak prestatzeko Kultura sailak Donostian eta Bilbon antolatu zituen ikastaroetan irakasle –elkarlana egiteko aukera izan genuen ikastaro haietan ere–. Bere jakinduria eta gaitasuna gazteei transmititzen saiatu zen, lanbide berrian gogotik has zitezen.
- 1983: Eusko Ikaskuntzaren IX. Biltzarreko prentsa arduradun izan zen.
- 1984: Bilbon egin zen *Vizcaya en la Edad Media* historia-azterketa Biltzarreko prentsa bulegoko arduradun.
- 1984: Euskaltzaindiak Iruñean egin zuen bere X. Biltzarreko prentsa bulegoko arduradun.
- 1985-1991: Eusko Jaurlaritzako Barne Saileko komunikazio arduradun sei urtez, Luis Maria Retolaza jaunarekin hasi eta Juan Lasa jaunak bere kargua burutu zuen arte.
- 1991-1995: Eusko Legebiltzarrean Lehendakarietzako prentsa-kabine- teko arduradun, lau urtez.
- Donostiako Industrias Gráficas Valverde irarkolako prentsa eta harre- man publikoetarako arduradun, enpresarekin batera liburu eta argital- penen edizioaz arduratuz.
- Irungo udalak eta Gipuzkoako Kutxak antolatu ohi zuten Irun Hiria poesia sariketan epaimahaiko, hasieratik. Baita Hondarribia Hiria sari- ketan ere, fundatu zenetik.
- Hondarribiko Bordari eta Satarka literatur lehiaketetan epaimahaiko, hasieratik.
- Herriko Euskal Jainen 50. urteurreneko ospakizunetan buru-belarri saia- tu zen, herriko erakundeekin batean.
- Gipuzkoako Kazetarien Elkarteko buru, aldi batean.
- Galiziarrekin harreman onak zituen, eta ohorezko izendapenak egin zizkieten esker onez. Besteak beste, honako hauek: Cofrade de Honra da Enxebe e Pelingrina, Cofradia de Queimada no Pais Vasco, eta Amigo de las Casas Regionales, adibidez.

- Ikastolekin ere bazuen harremana. Besteak beste, Donostiako Santo Tomas lizeoaren⁶ sortzaile/bultzatzaileetariko bat izan zen; eta bigarren ikastaroko neska-mutilei Geografia klaseak eman zizkien.

Idazle joria

Xabier Aranbururen idazlanak irakurri nahi dituenak, Donostiako *La Voz de España* egunkarian ez ezik, *El Bidasoa* (Irun), *Hoja del Mar*, *Dantzari*, *Zeruko Argia*, *Olerti* eta abarretan aurkituko ditu.

Baina baditu banan-banan aipatzea merezi duten beste idazlanak ere.

Betidanik halakoxe giro berezia ezagutu herrian, eta Hondarribiko historiari buruz aditurik nagusienetakoa bera izan zela esan daiteke gaur. Bere jaioterriari buruz hainbat liburu eta artikulua idatzi zuelarik, herriko historia, kultura, ohiturak eta gizartearen izateaz kezkatu baitzen, herritar guztiei inguru hurbilekoei bertoko historia jakinarazten ahalegindu zen. Hain hondarribiar sentitu zelako aztertu zuen bere herriko hainbat ikuspegi, gai eta pasarte, hala nola:

Liburu formatuan

- *Alarde de Fuenterrabia – Ondarribiko alardea* (F. Garridoren irudiak – Caja de Ahorros de Guipuzcoa, 1976).
- *Terranova. La ruta del bacalao*. (Caja de Ahorros de Guipúzcoa 1972).
- *Juan Ignacio Iztueta*. (Caja de Ahorros de Guipúzcoa 1972).
- *Personajes Guipuzcoanos*. I tomoa (1974).
- *Personajes Guipuzcoanos*. II tomoa (1975).
- *Sitio de Fuenterrabia* (1976).
- *Euskadi* (1981).

⁶ Amarako soto batean hasi zen Lizeo hau, 1960-61ean, K. Santamaria, K. Mitxelena, J.M. Zumalabe, J. M. Lasarte eta beste euskaltzale askori esker.

- *Pakea, 50 urte* (1984).
- *Paseos por la ciudad de Hondarrabia* (X. Sagarzazuren ilustrazioak. Hondarribiako Udala, 2006).
- *Paseos por la Ciudad de Irun* liburua idatzi zuen aurreko horren jarraipen modura, eta Irungo udalari eman; baina argitaratzeko dago oraindik, dirurik ez omen dutela-eta.

Artikuluak

Xabier Aranburu Sagarzazuren ehunka idazlan aipatu beharko genuke sail honetan, baina bereziki azpimarragarria da, adibidez, honako hau:

- *El Txakoli en el Fuero de Guipúzcoa* – Boletín de estudios históricos sobre San Sebastián. San Sebastián, nº 16-17 (1982-1983), J. Inazio Telletxea Idigorasen omenez argitara emana (Sancho el Sabio Fundazioa).

Elkarlanean

- *Euskal Herria. Realidad y Proyecto (Medios de comunicación social (1939-1984) – 1985ean* argitara emana.
- *Euskal Herria* – 1987an argitara emana.
- *Exti-lanak*, Klaudio Sagarzazu *Satarka*-ren hirugarren poema liburua, Joan Mari Lekuona, Joan San Martin eta Txomin Sagarzazurekin batera egina.
- *Herriko Euskal Jaien 50. urteurrena*, herriko erakunde eta herritarrekin batera, 1975ean.

Web orrialde irekian

- *El camino de Santiago por Hondarribia*, <<http://www.euskalnet.net/jmira/caminosantiago/>>

- *Arqueología en el Jaizkibel. Un Hondarribiarra de 6000 años*, <<http://www.hondarribia.com/jaizkibel.htm>>
- *Hondarribia. Ciudad amurallada*, <http://www.bidasaturismo.com/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=287&lang=es>
- *Hondarribia ya estaba habitada desde hace 800 años*, <<http://www.hondarribia.com/j-aramburu.htm>>

Amaitzeko

Xabier Aranburu Sagarzazuren hilberri hau ematean, beste hainbat eta hainbat gauza erants geniezaioke lantxo honi; baina ezer gehiago eranste-kotan, honako hauxe, laburki:

Burutik hanketarainoko gizona zela, euskaldun petoa eta euskaltzalea, jakinduriaz ondo jantzitako gizona, Euskal Herriko historiaz, kulturaz, arteaz eta kazetaritzaz asko ere asko zekiena, eta oso irekia. Nonahitik zetoz-keen aire berriak onartzen zekien, nori berea emanez bakoitzari zegokion neurrian, bertokoa inoiz ahortzi gabe, oinak lurrean.

Harekin profesionalki lana egiteko aukera izan zuen askok aitortu izan duenez, lankide ona zen, Euskal Herria/Euskadi zer zen ondo zekiena. Mahaian eta lagun artean, atsegina, ahogozo finekoa—euskaldun ona izateko ezinbesteko baldintza—, ondo jan eta edan bai, baina neurritz beti. Hala ere, ez zen sukalde gizon handia, «ez zen surtako gizona», esan didate. J.J. Lapitzek ere esan bide zion noizbait, «sukaldeak ez zuela behintzat azpian harrapatuko».

Bere heriotzaren ondoren norbaitek esan zuen bezala, gizon on bat zen. «Kazetari euskalduna eta euskaltzalea frankismo garaian, trantsizioan eta gero ere» (J.L.Lizundia).

Bego hantxe goietan lasai eta zoriontsu gure Xabier Aranburu. Horixe opa diot, bihotza betean.

